

освіти»/ О. Олексюк, В. Олейко. - Тернопіль: Економічна думка, 2002.- С. 12 - 14.

2. Легенчук С.Ф. Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу: автореф.дис.канд.екон.наук: 08.00.09/ Легенчук Сергій Федорович; Національний аграрний університет. – Київ: 2006. – 22 с.].

3. Уманців Г. Облікова інтерпретація інтелектуального капіталу в контексті становлення інформаційної економіки/ Г. Уманців// Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - № 9. – С. 9-15.

4. Капіталізація економіки/ За ред. В.М. Гейця та А.А. Гриценка. – К., 2007. – 220 с.

УДК 657.471:69

Давидович І.Є.,

к.е.н, доцент,

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОБУДОВУ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Підприємства будівельної індустрії - це у переважній більшості промислові підприємства, для яких характерна цехова структура, серійність та масовість випуску, як правило, однорідної продукції. Ці особливості впливають як на організацію обліку витрат, так і на калькулювання собівартості продукції.

За сучасних умов господарювання продукція підприємств будівельної індустрії відпускається споживачам незалежно від того, юридична чи фізична це особа, за єдиними відпускними цінами. Процес калькулювання зорієнтований лише на одну мету - формування відпускнуої ціни одиниці продукції. Базою для її визначення є розрахунок витрат на випуск продукції, іншими словами, виробнича або повна собівартість продукції (кожного виду зокрема). Безперечно, забезпечити достовірний бухгалтерський облік витрат на виготовлення кожного найменування виробів надзвичайно складно і в умовах дії ринкових відносин, коли необхідна оперативна інформація про виробничі витрати, запізніла інформація втрачає свою актуальність. Через це основою для складання калькуляцій відпускнуої ціни слугують розрахунки витрат, базою для яких є виробничі норми і нормативи (з більшості видів витрат) та діючі ціни придбання матеріальних ресурсів і послуг від постачальників та сторонніх підприємств і організацій.

Номенклатура статей витрат підприємств будівельної індустрії має певні

особливості й характеризується своєю неоднорідністю щодо видів продукції, котрі виготовляються. Проте кожне підприємство має основні статті витрат, без яких не обходиться випуск продукції. До них слід віднести такі як:

- сировина і основні матеріали;
- допоміжні матеріали;
- купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби;
- роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств та організацій;
- зворотні відходи (вираховуються);
- паливо й енергія на технологічні цілі;
- основна заробітна плата виробничих робітників;
- додаткова заробітна плата виробничих робітників;
- нарахування на зарплату (відрахування на соціальні заходи);
- витрати на утримання і експлуатацію виробничого устаткування;
- загальновиробничі витрати;
- втрати від браку;
- інші виробничі витрати;
- попутна продукція (вираховується).

В сукупності дані витрати становлять виробничу собівартість. Поряд з виробничою собівартістю існує ще ряд витрат, які разом з нею утворюють повну собівартість продукції. До таких витрат належать адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Дані витрати називаються витратами періоду і в собівартість окремих видів продукції не включаються, а відносяться безпосередньо на фінансові результати. З метою встановлення відпускної ціни на базі повної собівартості в сучасних умовах доцільно витрати періоду включати до складу собівартості окремих видів виробів у нормалізованому порядку (певному процентному співвідношенні до виробничої собівартості, вирахованому на підставі фактичних даних попередніх звітних періодів).

Калькуляція відпускної ціни містить у собі ще два складові елементи, до яких належать плановий прибуток (рентабельність у деяких підприємствах) і податок на додану вартість (ПДВ). Якщо величина останнього встановлюється урядом і на сьогоднішній день вона становить 20 відсотків відпускної ціни (без ПДВ), то рівень планового прибутку - величина, яка визначається підприємством самостійно. Розмір планового прибутку, як засвідчує практика діяльності підприємств будівельної індустрії, знаходиться у досить широкому діапазоні: від 10 до 30, а іноді сягає й 50 відсотків повної (збутової) собівартості.

Необхідно зазначити, що такий підхід не зовсім виправданий. Він ставить підприємства у неоднакові умови. Окремі з тих, що мають порівняно вищий розмір планового прибутку з одиниці продукції, не зацікавлені у пошуку

резервів зниження собівартості продукції й на цій основі - підвищення ефективності господарювання. Водночас інші підприємства, запроваджуючи раціональні безвідходні технології, наукову організацію праці, продуктивніше використання виробничого устаткування тощо, іншими словами, використавши усі наявні резерви зниження собівартості, при відносно низькому рівні планового прибутку виглядатимуть у фінансовому аспекті набагато гірше від своїх конкурентів.

У разі насичення ринку однорідними матеріальними ресурсами у вигравші буде той виробник, який пропонує дешевшу продукцію (при інших рівних умовах), тобто те підприємство, собівартість виробів якого та відпускна ціна разом з ПДВ нижча. Проте розвиток економіки України свідчить, що це буде не так швидко. Тоді сам ринок стане регулятором ціни і не потрібне буде втручання держави до встановлення величини рівня планового прибутку.

Умови сьогодення вимагають такого державного втручання стосовно обмеження рівня рентабельності і, найперше, для підприємств, які є монополістами у виробництві окремих видів будівельних матеріалів, конструкцій і деталей.

Специфічними особливостями використовуваної номенклатури статей у окремих підприємствах будівельної індустрії є виділення зі складу витрат окремої статті – “Транспортні витрати”. Такий стан справ по праву можна вважати цілком задовільним і рекомендувати його до застосування усіма підприємствами будівельної індустрії. У даному разі статті, на яких знаходять своє відображення матеріальні витрати, складаються лише з відпускної ціни постачальника. Окрім того підприємствам, у структурі витрат яких значне місце посідають витрати на паливо й енергію, та з метою посилення контролю за економним і раціональним їх використанням доцільно, на нашу думку, розділяти ці витрати і показувати їх у калькуляції двома самостійними статтями: “Паливо технологічне” та “Енергія технологічна”.

Деякі підприємства не виділяють окремою статтею вартість “зворотних відходів”, а враховують їх у складі статті “Сировина і основні матеріали”. При цьому стаття витрат називається „Сировина і основні матеріали” (за вирахуванням зворотних відходів). Такий підхід не зовсім виправданий, оскільки занижується вартість використаної сировини і основних матеріалів за рахунок відходів, які не мають вже властивостей повноцінної сировини чи основних матеріалів і можуть бути використані на зовсім інші цілі, крім виробництва основної продукції.

Використання будівельними підприємствами удосконаленої номенклатури калькуляційних статей дасть можливість не лише мати достовірну інформацію стосовно окремих видів витрат, але й максимально деталізовану інформаційну базу для проведення економічного аналізу і на цій основі – здійснення заходів, направлених на скорочення окремих видів витрат.